

**REPUBLIKA SRPSKA
VLADA**

**PRIJEDLOG
(po hitnom postupku)**

**ZAKON
O IZMJENI I DOPUNI
KRIVIČNOG ZAKONIKA REPUBLIKE SRPSKE**

Banja Luka, decembar 2025. godine

**Prijedlog
(po hitnom postupku)**

**ZAKON
O IZMJENI I DOPUNI
KRIVIČNOG ZAKONIKA REPUBLIKE SRPSKE**

Član 1.

U Krivičnom zakoniku Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 64/17, 104/18 – Odluka Ustavnog suda Republike Srpske, 15/21, 89/21, 73/23, 105/24 – Odluka Ustavnog suda Republike Srpske, 19/25, 31/25 i 85/25 – Odluka Ustavnog suda Republike Srpske i 92/25), u članu 46a. stav 4. briše se.

Član 2.

Poslije člana 46a. dodaju se naziv člana i novi član 46b. koji glasi:

„Zamjena kazne zatvora

Član 46b.

(1) Izrečena kazna zatvora koja ne prelazi jednu godinu može se na zahtjev osuđenog zamijeniti novčanom kaznom shodno odredbi člana 50. st. 2. i 3. ovog zakonika ili radom u javnom interesu shodno odredbi člana 70. ovog zakonika, ako sud ocijeni da izvršenje kazne zatvora ne bi bilo neophodno za ostvarivanje svrhe kažnjavanja.

(2) Pri ocjeni zahtjeva osuđenog iz stava 1. ovog člana cijeniće se ličnost osuđenog, da li je došlo do promjene njegovog ponašanja nakon osude, odnos osuđenog prema izvršenom krivičnom djelu i oštećenom, spremnost da nadoknadi štetu prouzrokovanu krivičnim djelom ili da vrati imovinsku korist stečenu izvršenjem krivičnog djela, kao i druge okolnosti koje ukazuju da izvršenje kazne zatvora ne bi bilo neophodno za ostvarenje svrhe kažnjavanja.

(3) Odredba iz stava 1. ovog člana neće se primjenjivati na učinioce krivičnih djela iz člana 146. (Trgovina djecom), člana 147. (Udruživanje radi vršenja krivičnih djela trgovine ljudima i djecom), člana 167. (Obljuba nad nemoćnim licem), člana 168. (Obljuba zloupotrebom položaja), Glave XV (Krivična djela seksualnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta), Glave XXII (Krivična djela protiv ustavnog uređenja i bezbjednosti Republike Srpske), Glave XXIII (Krivična djela terorizma), kao i na učinioce koji su ranije dva ili više puta osuđeni.“

Član 3.

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku Republike Srpske“.

Broj:
Datum:

PREDSJEDNIK
NARODNE SKUPŠTINE

Nenad Stevandić

OBRAZLOŽENJE
PRIJEDLOGA ZAKONA O IZMJENI I DOPUNI KRIVIČNOG ZAKONIKA
REPUBLIKE SRPSKE

(po hitnom postupku)

I USTAVNI OSNOV

Ustavni osnov za donošenje ovog zakona sadržan je u članu 10. Ustava Republike Srpske, prema kojem su građani Republike Srpske, između ostalog, ravnopravni u slobodama, pravima i dužnostima, jednaki pred zakonom i uživaju istu pravnu zaštitu ljudskih prava i sloboda, u Amandmanu XXXII t. 5) i 10) na član 68. Ustava Republike Srpske, prema kojem Republika uređuje i obezbjeđuje ostvarivanje i zaštitu ljudskih prava i sloboda i organizaciju, nadležnosti i rad državnih organa, kao i u članu 70. stav 1. tačka 2. Ustava, prema kojem Narodna skupština donosi zakone, druge propise i opšte akte.

II USKLADENOST SA USTAVOM, PRAVNIM SISTEMOM I PRAVILIMA ZA IZRADU ZAKONA I DRUGIH PROPISA REPUBLIKE SRPSKE

Prema Mišljenju Republičkog sekretarijata za zakonodavstvo, broj: 22.02-020-3374/25 od 1. decembra 2025. godine, ustavni osnov za donošenje ovog zakona sadržan je u članu 10. Ustava Republike Srpske, prema kojem su građani Republike Srpske, između ostalog, ravnopravni u slobodama, pravima i dužnostima, jednaki su pred zakonom i uživaju istu pravnu zaštitu ljudskih prava i sloboda, u Amandmanu XXXII t. 5) i 10) na član 68. Ustava Republike Srpske, prema kojem Republika uređuje i obezbjeđuje ostvarivanje i zaštitu ljudskih prava i sloboda i organizaciju, nadležnosti i rad državnih organa, kao i u članu 70. stav 1. tačka 2. Ustava, prema kojem Narodna skupština donosi zakone, druge propise i opšte akte.

Izmjenom i dopunom ovog zakona vrši se izvršavanje Odluke Ustavnog suda Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 85/25) koja se odnosi na odredbu člana 46a. stav 3, te se vrši dopuna zakona odredbom člana 46b. koja se odnosi na zamjenu kazne zatvora. Dopunom člana 46b. propisuje se izuzetak od primjene zamjene kazne zatvora na način da se zamjena kazne zatvora ne odnosi na učinioce krivičnih djela iz člana 146. (Trgovina djecom), člana 147. (Udruživanje radi vršenja krivičnih djela trgovine ljudima i djecom), člana 167. (Obljuba nad nemoćnim licem), člana 168. (Obljuba zloupotrebom položaja), Glave XV (Krivična djela seksualnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta), Glave XXII (Krivična djela protiv ustavnog uređenja i bezbjednosti Republike Srpske), Glave XXIII (Krivična djela terorizma), kao i na učinioce koji su ranije dva ili više puta osuđeni.

Obrađivač ovog zakona je, u skladu sa članom 41. stav 1. t. 5) i 6) i članom 56. stav 2. Pravila za izradu zakona i drugih propisa Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 24/14), obrazložio razloge za donošenje, razloge za donošenje po hitnom postupku, kao i razloge za izmjenu i dopunu zakona. S tim u vezi, obrađivač navodi da je razlog za donošenje ovog zakona Odluka Ustavnog suda Republike Srpske broj U-77/24 od 24. septembra 2025. godine, („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 85/25) kojom je utvrđeno da član 46a. stav 3. Krivičnog zakonika Republike Srpske nije u saglasnosti sa Ustavom Republike Srpske. Shodno tome, imajući u vidu odredbu člana 56. stav 2. Pravila za izradu zakona i drugih propisa Republike Srpske, kojom je propisano da se izmjene i dopune propisa vrše i u slučaju kada Ustavni sud Republike Srpske donese odluku da propis, odnosno

pojedine njegove odredbe nisu u saglasnosti sa Ustavom Republike Srpske, obrađivač je obrazložio razlog za izmjenu i dopunu ovog zakona.

Obrazlažući razloge za donošenje Prijedloga ovog zakona po hitnom postupku, obrađivač navodi da je članom 213. Poslovnika Narodne skupštine Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 66/20) propisano da se zakon može, izuzetno, donijeti po hitnom postupku i to u slučaju samo kada se zakonom uređuju pitanja i odnosi nastali usljed okolnosti koje nisu mogle da se predvide, a nedonošenje zakona po hitnom postupku moglo bi da prouzrokuje štetne posljedice po život i zdravlje ljudi, bezbjednost Republike Srpske i rad organa i organizacija, te ako je to u opštem interesu. S obzirom na to da je izvršenje odluke Ustavnog suda Republike Srpske obaveza utvrđena Ustavom Republike Srpske, ispunjene su pretpostavke za donošenje zakona po hitnom postupku.

U postupku konsultacija sa obrađivačem, ovaj sekretarijat nije imao primjedaba na predloženi tekst Zakona.

Imajući u vidu da postoji ustavni osnov za donošenje ovog zakona, da je Zakon usaglašena sa Ustavom Republike Srpske, pravnim sistemom i Pravilima za izradu zakona i drugih propisa Republike Srpske, mišljenje je Republičkog sekretarijata za zakonodavstvo da se Prijedlog zakona o izmjeni i dopuni Krivičnog zakonika Republike Srpske, po hitnom postupku, može uputiti u dalju proceduru.

III USKLADENOST SA PRAVNIM PORETKOM EVROPSKE UNIJE

Prema Mišljenju Ministarstva za evropske integracije i međunarodnu saradnju broj: 17.03-020-3379/25 od 28. novembra 2025. godine, nakon uvida u propise Evropske unije i analize Prijedloga zakona o izmjeni i dopuni Krivičnog zakonika Republike Srpske, koji se upućuje u dalju proceduru po hitnom postupku, nisu ustanovljeni obavezujući sekundarni izvori prava EU relevantni za predmet uređivanja dostavljenog prijedloga. Zbog navedenog u Izjavi o usklađenosti stoji ocjena „neprimjenjivo“.

IV RAZLOZI ZA DONOŠENJE ZAKONA

Odlukom Ustavnog suda Republike Srpske broj U-77/24 od 24. septembra 2025. godine („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 85/25) utvrđeno je da član 46a. stav 3. Krivičnog zakonika Republike Srpske nije u saglasnosti sa Ustavom Republike Srpske. Navedena odredba propisivala je da će se izrečena kazna zatvora koja ne prelazi jednu godinu dana, na zahtjev osuđenog zamijeniti novčanom kaznom, shodno odredbi člana 50. st. 2. i 3. ovog zakonika. Ista je ocijenjena neustavnom jer prema ocjeni Ustavnog suda Republike Srpske ne ostavlja dispoziciju sudu da zavisno od konkretnih okolnosti i činjenica u predmetu i u vezi s tim, shodno slobodnom sudijskom uvjerenju postupajućeg sudije, odluči da li će usvojiti takav zahtjev ili ne. Prema načelu pravednosti i srazmjernosti iz člana 6. Zakonika, kazne i druge krivičnopravne sankcije koje se primjenjuju prema učiniocima krivičnog djela treba da odgovaraju prirodi i težini izvršenog krivičnog djela, stepenu krivične odgovornosti, okolnostima pod kojima je djelo izvršeno i ličnosti učinioca, što upućuje da se radi o brojnim objektivnim i subjektivnim elementima koje sud mora uzeti u obzir prilikom odmjeravanja kazne. Na ovaj način, prema mišljenju Suda, ovo načelno u cijelosti gubi svoj smisao sadržinom osporene zakonske norme, koja omogućava da se pravosnažna kazna zatvora zamijeni novčanom kaznom, bez uzimanja u obzir elemenata iz člana 6. Zakonika, odnosno samo na osnovu zahtjeva osuđenog lica. Takođe, Sud ukazuje na značaj instituta svrhe kažnjavanja, koji se prema članu 43. Zakonika ogleda u sprečavanju učinioca da ubuduće čini krivična djela i njegovo prevaspitanje, u uticaju na druge da ne čine krivična djela i izražavanju društvene osude za krivično djelo, razvijanju i jačanju odgovornosti i svijesti kod

građana o opasnosti i štetnosti krivičnog djela i opravdanosti kažnjavanja i neophodnosti poštovanja zakona. U tom smislu, osporenom normom dovodi se u pitanje individualizacija kazne, odnosno odredbe predmetnog zakonika koje definišu svrhu kažnjavanja što je suprotno načelu vladavine prava i dovode do pravne nesigurnosti i pravne neizvjesnosti u primjeni prava. Takođe, osporena norma nije u saglasnosti ni sa načelom ravnopravnosti i jednakosti građana pred zakonom iz člana 10. Ustava jer dovodi do diskriminacije građana po osnovu imovinskog stanja.

S ciljem izvršenja Odluke Ustavnog suda Republike Srpske, ministar pravde imenovao je Radnu grupu za izradu izmjene i dopune Krivičnog zakonika Republike Srpske koju čine predstavnici institucija pravosuđa, odnosno sudova i tužilaštava, kao i predstavnici Ministarstva pravde.

Uvažavajući stavove Ustavnog suda Republike Srpske, ovim zakonom propisuje se da se izrečena kazna zatvora koja ne prelazi jednu godinu može na zahtjev osuđenog zamijeniti novčanom kaznom ili radom u javnom interesu, ako sud ocijeni da izvršenje kazne zatvora ne bi bilo neophodno za ostvarivanje svrhe kažnjavanja. Pri tome, pri ocjeni zahtjeva osuđenog cijeniće se njegova ličnost, da li je došlo do promjene njegovoga ponašanja nakon osude, odnos osuđenog prema izvršenom krivičnom djelu i oštećenom, spremnost da nadoknadi štetu prouzrokovanu krivičnim djelom ili da vrati imovinsku korist stečenu izvršenjem krivičnog djela kao i druge okolnosti koje ukazuju da izvršenje kazne zatvora ne bi bilo neophodno za ostvarenje svrhe kažnjavanja. Na ovaj način, a shodno tumačenju Ustavnog suda Republike Srpske, ostavlja se dispozicija sudu da, zavisno od konkretnih činjenica i okolnosti u predmetu i shodno sudijskom uvjerenju, odluči da li će usvojiti takav zahtjev ili ne. Propisivanjem da se izrečena kazna zatvora može na zahtjev osuđenog zamijeniti novčanom kaznom ili radom u javnom interesu ako sud ocijeni da izvršenje kazne zatvora ne bi bilo neophodno za ostvarivanje svrhe kažnjavanja ostvariće se i svrha individualizacije kazne jer će sud pri ocjeni zahtjeva osuđenog cijeliti njegovu ličnost, da li je došlo do promjene njegovog ponašanja nakon osude, odnos prema izvršenom krivičnom djelu i oštećenom, spremnost da nadoknadi štetu prouzrokovanu krivičnim djelom ili da vrati imovinsku korist stečenu izvršenjem krivičnog djela, kao i druge okolnosti koje ukazuju da izvršenje kazne zatvora ne bi bilo neophodno za ostvarivanje svrhe kažnjavanja. Takođe, propisivanjem da se izrečena kazna zatvora koja ne prelazi jednu godinu može na zahtjev osuđenog zamijeniti novčanom kaznom ili radom u javnom interesu ostvaruje se načelo ravnopravnosti i jednakosti građana pred zakonom iz člana 10. Ustava, jer će građani koji kaznu zatvora koja ne prelazi jednu godinu koju ne mogu zamijeniti novčanom kaznom, tu istu kaznu moći zamijeniti radom u javnom interesu.

V RAZLOZI ZA DONOŠENJE ZAKONA PO HITNOM POSTUPKU

Članom 213. Poslovnika Narodne skupštine Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 66/20) data je mogućnost, izuzetno, za donošenje zakona po hitnom postupku u slučaju kada se zakonom uređuju pitanja i odnosi nastali usljed okolnosti koje nisu mogle da se predvide, a nedonošenje zakona po hitnom postupku bi moglo prouzrokovati štetne posljedice po život i zdravlje ljudi, bezbjednost Republike i rad organa i organizacija, i ako je to u opštem interesu. Po hitnom postupku može se donijeti i zakon za koji je Ustavni sud Republike Srpske odlukom utvrdio njegovu neusklađenost sa Ustavom.

Odlukom Ustavnog suda Republike Srpske broj U-77/24 od 24. septembra 2025. godine („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 85/25) utvrđeno je da član 46a. stav 3. Krivičnog zakonika Republike Srpske nije u saglasnosti sa Ustavom Republike Srpske.

S obzirom na to da je izvršenje odluke Ustavnog suda Republike Srpske obaveza utvrđena Ustavom Republike Srpske, ispunjene su pretpostavke za donošenje zakona po hitnom postupku.

VI OBRAZLOŽENJE PREDLOŽENIH RJEŠENJA

Članom 1. propisuje se da se stav 4. člana 46a. briše jer je nakon donošenja Odluke Ustavnog suda Republike Srpske kojom je ocijenjen kao neustavan stav 3. iz člana 46a, neophodno brisanje stava 4. jer se u ovom stavu vrši pozivanje na neustavno ocijenjen stav 3.

Članom 2. dodaje se novi član 46b. – zamjena kazne zatvora, koji propisuje da se izrečena kazna zatvora koja ne prelazi jednu godinu može na zahtjev osuđenog zamijeniti novčanom kaznom shodno odredbi člana 50. st. 2. i 3. ili radom u javnom interesu shodno odredbi člana 70. ovog zakonika, ako sud ocijeni da izvršenje kazne zatvora ne bi bilo neophodno za ostvarivanje svrhe kažnjavanja. Pri ocjeni zahtjeva osuđenog cijeniće se ličnost osuđenog, da li je došlo do promjene njegovog ponašanja nakon osude, odnos osuđenog prema izvršenom krivičnom djelu i oštećenom, spremnost da nadoknadi štetu prouzrokovanu krivičnim djelom ili da vrati imovinsku korist stečenu izvršenjem krivičnog djela, kao i druge okolnosti koje ukazuju da izvršenje kazne zatvora ne bi bilo neophodno za ostvarenje svrhe kažnjavanja. Mogućnost zamjene kazne zatvora koja ne prelazi jednu godinu neće biti dozvoljena za učinioce krivičnih djela iz člana 146. (Trgovina djecom), člana 147. (Udruživanje radi vršenja krivičnih djela trgovine ljudima i djecom), člana 167. (Obljuba nad nemoćnim licem), člana 168. (Obljuba zloupotrebom položaja), Glave XV (Krivična djela seksualnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta), Glave XXII (Krivična djela protiv ustavnog uređenja i bezbjednosti Republike Srpske), Glave XXIII (Krivična djela terorizma), kao i na učinioce koji su ranije dva ili više puta osuđeni.

Propisivanjem ovog člana ostavlja se dispozicija sudu da, zavisno od konkretnih činjenica i okolnosti u predmetu i shodno sudijskom uvjerenju, odluči da li će usvojiti takav zahtjev ili ne. Propisivanjem da se izrečena kazna zatvora može na zahtjev osuđenog zamijeniti novčanom kaznom ili radom u javnom interesu ako sud ocijeni da izvršenje kazne zatvora ne bi bilo neophodno za ostvarivanje svrhe kažnjavanja ostvariće se i svrha individualizacije kazne jer će sud pri ocjeni zahtjeva osuđenog cijeliti njegovu ličnost, da li je došlo do promjene njegovog ponašanja nakon osude, odnos prema izvršenom krivičnom djelu i oštećenom, spremnost da nadoknadi štetu prouzrokovanu krivičnim djelom ili da vrati imovinsku korist stečenu izvršenjem krivičnog djela, kao i druge okolnosti koje ukazuju da izvršenje kazne zatvora ne bi bilo neophodno za ostvarivanje svrhe kažnjavanja. Takođe, propisivanjem da se izrečena kazna zatvora koja ne prelazi jednu godinu može na zahtjev osuđenog zamijeniti novčanom kaznom ili radom u javnom interesu ostvaruje se načelo ravnopravnosti i jednakosti građana pred zakonom iz člana 10. Ustava, jer će građani koji kaznu zatvora koja ne prelazi jednu godinu koju ne mogu zamijeniti novčanom kaznom, tu istu kaznu moći zamijeniti radom u javnom interesu.

Članom 3. propisuje se stupanje na snagu zakona.

VII FINANSIJSKA SREDSTVA I EKONOMSKA OPRAVDANOST DONOŠENJA ZAKONA

Za sprovođenje ovog zakona nisu potrebna dodatna finansijska sredstva.

VIII PRIKAZ ODLUKE USTAVNOG SUDA

Ustavni sud Republike Srpske je u odluci U-77/24 od 24. septembra 2025. godine, na osnovu člana 115. Ustava Republike Srpske, člana 40. stav 5. i člana 60. stav 1. tačka a) Zakona o Ustavnom sudu Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 104/11 i 92/12), na sjednici održanoj 24. septembra 2025. godine, donio je odluku kojom je utvrdio da član 46a. stav 3. Krivičnog zakonika Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 64/17, 104/18 - Odluka Ustavnog suda Republike Srpske, 15/21, 89/21, 73/23, 105/24 - Odluka Ustavnog suda Republike Srpske, 19/25 i 31/25) nije u saglasnosti sa Ustavom Republike Srpske. Kroz obrazloženje odluke, navodi se da je Stefan Mačkić iz Banje Luke dao Ustavnom sudu Republike Srpske inicijativu za pokretanje postupka za ocjenjivanje ustavnosti člana 46a. stav 3. Krivičnog zakonika Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 64/17, 104/18, 15/21, 89/21 i 73/23). U inicijativi se navodi da je osporena zakonska odredba suprotna članu 10. Ustava, jer dovodi do diskriminacije građana prema njihovom materijalnom stanju, s obzirom na to da predviđa mogućnost da se izrečena kazna zatvora u trajanju do godine dana zamijeni novčanom kaznom. Na ovaj način su, po mišljenju davaoca inicijative, osuđena lica slabijeg imovnog stanja stavljena u neravnopravan položaj u odnosu na ona imućnija, koja su u mogućnosti da otkupe kaznu zatvora, i tako ne budu lišeni slobode po tom osnovu. U inicijativi se, pored toga, ukazuje na povredu člana 13. i člana 16. Ustava, jer, kako se navodi, osporenim propisivanjem je povrijeđeno ljudsko dostojanstvo osuđenih građana slabijeg materijalnog položaja, kao i njihovo pravo na jednakost pred zakonom i jednaku pravnu zaštitu. Naknadno, Dario Lj. Sandić iz Banje Luke je podnio inicijativu za pokretanje postupka za ocjenjivanje ustavnosti iste zakonske odredbe. U ovoj inicijativi se, takođe, iznosi stav da propisivanje iz člana 46a. stav 3. Krivičnog zakonika Republike Srpske dovodi do diskriminacije osuđenih lica po osnovu imovnog stanja, što nije u saglasnosti sa članom 10. Ustava. Pored toga, navodi se da je predmetno normiranje suprotno garancijama iz čl. 12, 13. i 14. Ustava, jer, praveći razliku između osuđenih lica dobrog i lošijeg materijalnog stanja, faktički ograničava slobodu samo osuđenim slabijeg imovnog stanja, vrijeđa njihovo ljudsko dostojanstvo, te istovremeno predstavlja ponižavajuće postupanje prema ovim licima. Konačno, davalac inicijative zaključuje da je na ovaj način osporenim propisivanjem narušeno i načelo ustavnosti iz člana 108. Ustava.

Narodna skupština Republike Srpske nije dala odgovor na navode inicijativa.

S obzirom na to da je u konkretnim ustavnopravnim stvarima više lica posebnim inicijativama tražilo da se ocijeni ustavnost iste odredbe Krivičnog zakonika Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 64/17, 104/18 - Odluka Ustavnog suda Republike Srpske, 15/21, 89/21, 73/23, 105/24 - Odluka Ustavnog suda Republike Srpske, 19/25 i 31/25), Sud je, na osnovu člana 9. st. 1. i 3. Poslovnika o radu Ustavnog suda Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 114/12, 29/13 i 90/14), Rješenjem broj U-77/24 od 30. aprila 2025. godine, spojio ove inicijative radi vođenja jedinstvenog postupka, pripajajući inicijativu broj U-39/25 inicijativi koja je evidentirana pod brojem U-77/24.

Osporenim članom 46a. stav 3. Krivičnog zakonika Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 64/17, 104/18 - Odluka Ustavnog suda Republike Srpske, 15/21, 89/21, 73/23, 105/24 - Odluka Ustavnog suda Republike Srpske, 19/25 i 31/25) propisano je: „Izrečena kazna zatvora koja ne prelazi jednu godinu dana, na zahtjev osuđenog će se zamijeniti novčanom kaznom, shodno odredbi člana 50. st. 2. i 3. ovog zakonika.“

U postupku ocjenjivanja ustavnosti osporene odredbe Krivičnog zakonika Republike Srpske, Sud je imao u vidu da je Ustavom Republike Srpske utvrđeno: da Republika uređuje i obezbjeđuje, između ostalog, ustavnost i zakonitost i druge odnose od interesa za Republiku, u skladu sa Ustavom (t. 5. i 18. Amandmana XXXII na Ustav Republike Srpske, kojim je zamijenjen član 68. Ustava), da se ustavno uređenje Republike, pored ostalog, temelji na

vladavini prava (član 5. alineja 4), da su građani Republike Srpske ravnopravni u slobodama, pravima i dužnostima, jednaki su pred zakonom i uživaju istu pravnu zaštitu bez obzira na rasu, pol, jezik, nacionalnu pripadnost, vjeroispovijest, socijalno porijeklo, rođenje, obrazovanje, imovno stanje, političko i drugo uvjerenje, društveni položaj ili drugo lično svojstvo (član 10), da se prava i slobode zajamčeni ovim ustavom ne mogu oduzeti, ni ograničiti (član 48. stav 1), da se slobode i prava ostvaruju, a dužnosti ispunjavaju neposredno na osnovu Ustava, osim kada je Ustavom predviđeno da se uslovi za ostvarivanje pojedinih od njih utvrđuju zakonom (član 49. stav 1), da se zakonom može propisati način ostvarivanja pojedinih prava i sloboda samo kada je to neophodno za njihovo ostvarivanje (član 49. stav 2), te da sudovi štite ljudska prava i slobode, utvrđena prava i interese pravnih subjekata i zakonitost (član 121. stav 3). Prema članu 108. stav 1. Ustava, zakoni, statuti, drugi propisi i opšti akti moraju biti u saglasnosti sa Ustavom.

Odredbama Ustava na koje se takođe ukazuje u jednoj od inicijativa utvrđeno je: da su sloboda i lična bezbjednost čovjeka nepovredivi i nikom se ne može oduzeti ili ograničiti sloboda, osim u slučajevima i po postupku koji su utvrđeni zakonom (član 12), da su ljudsko dostojanstvo, tjelesni i duhovni integritet nepovredivi (član 13), da niko ne može biti podvrgnut mučenju, svirepom, nehumanom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju (član 14. stav 1), te da svako ima pravo na jednaku zaštitu svojih prava u postupku pred sudom ili drugim državnim organom ili organizacijom (član 16. stav 1).

Saglasno navedenim ustavnim ovlašćenjima, a prije svega ovlašćenju da uređuje ostvarivanje i zaštitu ljudskih prava i sloboda, Narodna skupština Republike Srpske donijela je Krivični zakonik Republike Srpske, kojim je, u relevantnom dijelu, propisano: da se krivičnopravne odredbe sadržane u ovom zakoniku zasnivaju na Ustavu Republike Srpske i opštepriznatim načelima i normama međunarodnog prava (član 1. stav 1), da je osnovna funkcija krivičnog zakonodavstva Republike Srpske zaštita osnovnih prava i sloboda čovjeka i drugih osnovnih individualnih i opštih vrijednosti koje su ustanovljene ustavom i međunarodnim pravom (član 1. stav 2), da se ova zaštita ostvaruje određivanjem koja djela predstavljaju krivična djela, propisivanjem kazni i drugih krivičnih sankcija za ta djela i izricanjem tih sankcija učiniocima krivičnih djela u zakonom utvrđenom postupku (član 1. stav 3), da se krivična djela i krivične sankcije propisuju samo zakonom (član 2. stav 1), da kazne i druge krivičnopravne sankcije koje se primjenjuju prema učiniocima krivičnih djela treba da odgovaraju prirodi i težini izvršenog krivičnog djela, stepenu krivične odgovornosti, okolnostima pod kojima je djelo izvršeno i ličnosti učinioca (član 6), da su krivične sankcije: kazne, alternativne mjere, mjere bezbjednosti i vaspitne mjere (član 41. stav 1), da je opšta svrha propisivanja i izricanja krivičnih sankcija suzbijanje protivpravnih djela kojima se potvrđuju ili ugrožavaju vrijednosti zaštićene krivičnim zakonodavstvom (član 41. stav 3), da se učiniocu krivičnog djela mogu izreći sljedeće kazne: kazna dugotrajnog zatvora, kazna zatvora, novčana kazna i zabrana upravljanja motornim vozilom (član 42), da je u okviru opšte svrhe krivičnih sankcija svrha kažnjavanja: sprečavanje učinioca da ubuduće čini krivična djela i njegovo prevaspitanje, te uticaj na druge da ne čine krivična djela i izražavanje društvene osude za krivično djelo, razvijanje i jačanje odgovornosti i svijesti kod građana o opasnosti i štetnosti krivičnih djela i opravdanosti kažnjavanja, te neophodnosti poštovanja zakona (član 43), da će sud učiniocu krivičnog djela odmjeriti kaznu u granicama koje su zakonom propisane za to krivično djelo, imajući u vidu svrhu kažnjavanja i uzimajući u obzir sve okolnosti koje utiču da kazna bude manja ili veća (olakšavajuće i otežavajuće okolnosti), a naročito: stepen krivične odgovornosti, pobude iz kojih je djelo učinjeno, jačinu ugrožavanja ili povrede zaštićenog dobra, okolnosti pod kojima je djelo učinjeno, raniji život učinioca, njegove lične prilike i njegovo držanje poslije učinjenog krivičnog djela, kao i druge okolnosti koje su od značaja za odmjeravanje kazne (član 52. stav 1), da sud može učiniocu za određeno krivično djelo izreći kaznu blažu od propisane ili blažu vrstu kazne

samo kad to zakon izričito propisuje (član 53. stav 1), da blažu kaznu od propisane sud može izreći i kad zakon propisuje da se učinilac može osloboditi od kazne, a sud učinioca ne oslobodi od kazne (član 53. stav 2), da blažu kaznu od propisane za određeno krivično djelo sud može izreći i kad postoje osobito olakšavajuće okolnosti, a posebno ako je učinilac u potpunosti ili u većem dijelu nadoknadio štetu prouzrokovanu krivičnim djelom ili je na drugi način otklonio štetne posljedice djela, te ako na osnovu takvih okolnosti sud ocijeni da se svrha kažnjavanja može postići i takvom blažom kaznom (član 53. stav 3). Pored ostalog, članom 46a. stav 3. ovog zakonika predviđeno je da se, na zahtjev osuđenog, izrečena kazna zatvora koja ne prelazi jednu godinu dana, zamijeni novčanom kaznom, shodno odredbama člana 50. st. 2. i 3. ovog zakona, kojima je propisan način izvršenja novčane kazne.

Uzimajući u obzir prikazane relevantne odredbe Ustava i Zakonika, Sud je ocijenio da je propisivanjem iz osporene norme Krivičnog zakonika Republike Srpske došlo do povrede načela vladavine prava iz člana 5. alineja 4. Ustava, koje je jedno od temeljnih načela na kojima počiva ustavno uređenje Republike Srpske. Vladavina prava, kao i princip pravne sigurnosti, kao jedan od njenih osnovnih segmenata, su od krucijalnog značaja za funkcionisanje pravnog poretka i djelotvornost pravosuđa. Ovo ustavno načelo, pored ostalog, sadrži i ustavni zahtjev da zakoni moraju biti opšti i u svojim posljedicama izvjesni i jednaki za sve građane.

U vezi sa navedenim, prilikom ocjenjivanja ustavnosti predmetne zakonske odredbe sa aspekta člana 5. alineja 4. Ustava, Sud je, prije svega, konstatovao da se u konkretnom slučaju radi o imperativnoj zakonskoj normi, prema kojoj je postupajući sud, u svakom pojedinom slučaju, kada lice osuđeno na kaznu zatvora do jedne godine podnese zahtjev, obavezan zamijeniti utvrđenu kaznu zatvora novčanom kaznom. Ovakvo propisivanje, dakle, ne ostavlja dispoziciju sudu da, zavisno od konkretnih okolnosti i činjenica u predmetu, i, u vezi s tim, shodno slobodnom sudijskom uvjerenju postupajućeg sudije, odluči da li će usvojiti takav zahtjev. Prema načelu pravednosti i srazmjernosti iz člana 6. predmetnog zakonika, kazne i druge krivičnopravne sankcije koje se primjenjuju prema učiniocima krivičnih djela treba da odgovaraju prirodi i težini izvršenog krivičnog djela, stepenu krivične odgovornosti, okolnostima pod kojima je djelo izvršeno i ličnosti učinioca. Radi se, dakle, o brojnim objektivnim i subjektivnim elementima koje sud mora uzeti u obzir prilikom odmjeravanja kazne. Ovo načelo, međutim, u cijelosti gubi svoj smisao sadržinom osporene zakonske norme, koja omogućava da se pravosnažna kazna zatvora zamijeni novčanom kaznom, bez uzimanja u obzir elemenata iz člana 6. Zakonika, odnosno samo na osnovu zahtjeva osuđenog lica.

Kada se ima u vidu sadržaj osporene odredbe, te pravne posljedice koje proizlaze iz njene primjene, nesumnjivo je da se predmetnim normiranjem odstupa od cjelokupnog koncepta krivičnog zakonodavstva uređenog pozitivnom zakonskom regulativom. Odredbama čl. 41. do 51. Krivičnog zakonika Republike Srpske uređena su pitanja krivičnih sankcija i njihove opšte svrhe, vrste kazni, svrha kažnjavanja i uslovi za izricanje pojedinih kazni. Ovaj zakonik, dakle, sistematski razdvaja kazne različite po njihovoj pravnoj prirodi i represivnom djelovanju. Nadalje, Sud smatra da je, u vezi sa navedenim, u konkretnom slučaju bitno naglasiti značaj instituta svrhe kažnjavanja, koja se prema članu 43. ovog zakonika ogleda u sprečavanju učinioca da ubuduće čini krivična djela i njegovo prevaspitanje, u uticaju na druge da ne čine krivična djela i izražavanju društvene osude za krivično djelo, razvijanju i jačanju odgovornosti i svijesti kod građana o opasnosti i štetnosti krivičnih djela i opravdanosti kažnjavanja, te neophodnosti poštovanja zakona. Kada se ima u vidu ovako definisana svrha kažnjavanja od strane zakonodavca, Sud je ocijenio da se u slučaju zamjene kazne zatvora novčanom kaznom na način kako je to propisano osporenom normom dovodi u pitanje realizacija individualizacije kazne, odnosno odredbe predmetnog

zakonika koje definišu svrhu kažnjavanja, što je suprotno načelu vladavine prava, jer dovodi do pravne nesigurnosti i pravne neizvjesnosti u primjeni prava.

Pored navedenog, evidentno je da se davanjem mogućnosti zamjene kazne zatvora novčanom kaznom mijenja izrečena pravosnažna presuda donesena u krivičnom postupku, te se derogiraju odredbe ovog zakonika koje uređuju pitanje ublažavanja kazne. Naime, prema članu 44. st. 1, 2. i 5. predmetnog zakonika, kazna zatvora se može izreći samo kao glavna kazna, novčana kazna se može izreći kao glavna ili sporedna kazna, s tim da se za krivična djela učinjena iz koristoljublja novčana kazna može izreći kao sporedna kazna i kad nije propisana zakonom ili kad je propisano da će se učinilac kazniti kaznom zatvora ili novčanom kaznom, a sud kao glavnu kaznu izrekne kaznu zatvora. Nadalje, članom 53. ovog zakonika propisano je kada se učiniocu može izreći kazna blaža od propisane ili blaža vrsta kazne, te su članom 54. uređene granice ublažavanja kazne, odnosno propisano je kada postoje uslovi za ublažavanje kazne iz člana 53. Zakonika. Prema stavu 2. člana 54. Zakonika, pri odlučivanju u kojoj mjeri će kaznu ublažiti prema pravilima iz stava 1. ovog člana, sud će posebno uzeti u obzir najmanju i najveću mjeru kazne propisane za krivično djelo. Dakle, iz navedenih zakonskih odredaba jasno proizlazi da je zakonodavac predvidio granice ublažavanja kazne unutar propisanog minimuma kazne. Imajući u vidu način na koji je navedenim zakonskim odredbama uređeno pitanje ublažavanja kazne, Sud je ocijenio da osporenim propisivanjem, prema kojem sud samo na osnovu zahtjeva osuđenog lica vrši zamjenu kazne zatvora novčanom kaznom, faktički dolazi do derogacije odredaba člana 54. predmetnog zakonika, odnosno do narušavanja temelja drugih instituta predviđenih Krivičnim zakonikom Republike Srpske. Takvo normiranje je, po ocjeni Suda, suprotno zahtjevima pravne sigurnosti i pravne izvjesnosti, koji su osnovne pravne vrijednosti i sastavne komponente načela vladavine prava iz člana 5. alineja 4. Ustava.

Pored toga, Sud je ocijenio da osporeno propisivanje nije u saglasnosti ni sa načelom ravnopravnosti i jednakosti građana pred zakonom iz člana 10. Ustava, odnosno da dovodi do diskriminacije građana na osnovu imovinskog stanja. Naime, kako iz predmetne zakonske odredbe proizlazi, osuđeno lice kome je izrečena kazna zatvora u trajanju do godine dana može sudu podnijeti zahtjev da mu se kazna zatvora zamijeni novčanom kaznom, koja se izvršava shodno odredbama člana 50. st. 2. i 3. ovog zakonika, kojima je propisan način izvršenja novčane kazne. Kako je novčana kazna sankcija imovinskog karaktera, ovakvim propisivanjem su, po ocjeni Suda, osuđena lica dobrog materijalnog stanja, koja mogu platiti novčanu kaznu umjesto izdržavanja kazne zatvora, stavljena u privilegovan položaj u odnosu na osuđene koji su lošeg ili slabijeg imovinskog stanja, zbog čega nisu u mogućnosti da traže zamjenu kazne zatvora novčanom kaznom. Osporena odredba, dakle, dovodi do različitog tretiranja osuđenih lica koja se nalaze u istoj pravnoj situaciji, samo po osnovu imovinskog stanja, što, po ocjeni ovog suda, ne predstavlja objektivan i razuman kriterijum za ovakvo propisivanje, te istovremeno, ne ukazuje na postojanje legitimnog cilja za ovakvo razlikovanje. U vezi sa navedenim, kada se ima u vidu da kazna zatvora predstavlja oduzimanje slobode, a da je novčana kazna sankcija imovinske prirode, Sud je utvrdio da su predmetnim normiranjem narušene garancije ravnopravnosti, jednakosti građana pred zakonom i uživanja jednake pravne zaštite iz člana 10. Ustava i to po osnovu imovinskog stanja osuđenog lica.

Kako je u toku prethodnog postupka pravno stanje potpuno utvrđeno i prikupljeni podaci pružaju pouzdan osnov za odlučivanje, Sud je, na osnovu člana 40. stav 5. Zakona o Ustavnom sudu Republike Srpske, o ustavnosti osporene zakonske odredbe odlučio bez donošenja rješenja o pokretanju postupka.

Na osnovu Rješenja broj SU-540/22 od 21. decembra 2022. godine, sudija Ustavnog suda Republike Srpske prof. dr Ivanka Marković se izuzima iz odlučivanja u ovom predmetu.

Na osnovu izloženog, Sud je odlučio kao u izreci ove odluke.

Ovu odluku Ustavni sud je donio u sastavu: predsjednik Suda mr Džerard Selman i sudije: Vojin Bojanić, Svetlana Brković, Amor Bukić, Zlatko Kulenović, prof. dr Radomir V. Lukić, prof. dr Darko Radić i akademik prof. dr Snežana Savić.

KRIVIČNI ZAKONIK REPUBLIKE SRPSKE

(Tekst predložene izmjene i dopune ugrađene u tekst Krivičnog zakonika Republike Srpske)

Izuzetnost kratkotrajne kazne zatvora

Član 46a.

(1) Kaznu zatvora do šest mjeseci sud može izreći samo ako posebne okolnosti djela i učinioca pokazuju da se novčanom kaznom ne može postići svrha kažnjavanja ili da se novčana kazna neće moći izvršiti.

(2) Odredba stava 1. ovog člana ne odnosi se na kaznu zatvora kao zamjenu za neplaćenu novčanu kaznu (član 50. st. 2. i 3), opozvanu uslovnu osudu (čl. 64, 65. i 66), neizvršeni rad u javnom interesu (član 70. stav 7) i kaznu oduzimanje vozačke dozvole (član 51. stav 5).

Zamjena kazne zatvora

Član 46b.

(1) Izrečena kazna zatvora koja ne prelazi jednu godinu može se na zahtjev osuđenog zamijeniti novčanom kaznom shodno odredbi člana 50. st. 2. i 3. ovog zakonika ili radom u javnom interesu shodno odredbi člana 70. ovog zakonika, ako sud ocijeni da izvršenje kazne zatvora ne bi bilo neophodno za ostvarivanje svrhe kažnjavanja.

(2) Pri ocjeni zahtjeva osuđenog iz stava 1. ovog člana cijeniće se ličnost osuđenog, da li je došlo do promjene njegovog ponašanja nakon osude, odnos osuđenog prema izvršenom krivičnom djelu i oštećenom, spremnost da nadoknadi štetu prouzrokovanu krivičnim djelom ili da vrati imovinsku korist stečenu izvršenjem krivičnog djela, kao i druge okolnosti koje ukazuju da izvršenje kazne zatvora ne bi bilo neophodno za ostvarenje svrhe kažnjavanja.

(3) Odredba iz stava 1. ovog člana neće se primjenjivati na učinioce krivičnih djela iz člana 146. (Trgovina djecom), člana 147. (Udruživanje radi vršenja krivičnih djela trgovine ljudima i djecom), člana 167. (Obljuba nad nemoćnim licem), člana 168. (Obljuba zloupotrebom položaja), Glave XV (Krivična djela seksualnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta), Glave XXII (Krivična djela protiv ustavnog uređenja i bezbjednosti Republike Srpske), Glave XXIII (Krivična djela terorizma), kao i na učinioce koji su ranije dva ili više puta osuđeni.